

El moll (*Mullus barbatus* i *Mullus surmuletus*)

(ALDC, VIII, 1765. El moll)

El *moll* és un peix marí de mida petita, “de la família dels múl·lids, amb dos barbellons tàctils sota el maxil·lar inferior, de coloració general vermellosa i de carn molt apreciada” (DIEC); “su carne es enxuta, y sólida, que facilmente se desmenuza” (Ros, 1770); comprèn dues espècies, el *Mullus barbatus* (*roger de fang* 42, *moll de fang* 70, 72, 79, 133, 163) i el *Mullus surmuletus* (*roger de clapissar* 25, *roger de roca* 42, *moll de roca* 72, 79, 163, *moll roquer* 133; *moll cranquer* 72, més petit; *moll d'alguer* 163, denominacions relatives al seu hàbitat; *moll de barbada* 70, que viu al “tall entre el fons negre i el blanc”; *moll jueu* 74 [viu “dins sa platja i no se fa gros mai”], 79 [“més magret i petit”], 84 [“l’adj. *jueu* té un valor pejoratiu”]). *Moll*, doc. al s. XIV, prové del llat. MŪLLUS, que els antics associaven amb MULLEUS ‘de color roig’ (← potser del gr. MULLOS ‘peix no identificat’).

Roger ha estat interpretat com una possible aplicació del nom de persona *Roger* (DCVB) i també com una substantivació de l’adjectiu *roig* (< RŪBĒU) seguit del suf. -er (< -ARIU). Quant a la primera proposta, tot i que alguns ictionims parteixen d’un antropònim (*anfós* ‘mero’, *guillem/gallimó/guillemó* ‘verat’, etc.), la presència de *roget* en oc. convida a rebutjar-la; quant a la segona, tenim una raó per no admetre-la i és que difícilment el suf. -er forma substantius.

Al nostre entendre creiem que és millor partir de l’oc. *roget*,

format sobre *rog/roge* i el suf. -et indicant una ‘atenuació de la qualitat del color’ que s’adiu amb el color rosat de les espècies i el pas de *roget* a *rog*[‘e] vindria afavorit pel fet d’usar-se el nom de l’espècie seguit d’un determinant (*roget de roca*, *roget de fang*) amb la pronúncia *roge*[d d]e *roca*, *rug*[e d]e *roca*, que obria el canvi de *roget* a *rog*[‘e] (veg. Veny, 2012 e). Els possibles congèneres *peix roig* 149, 160, *rotjos* 175, 177, *rotxos* 162, en cas d’identificar-se amb les espècies aquí estudiades, dependrien també del cromatisme característic de les espècies.

Salmonete és un manlleu al fr. *surmulet* ‘moll de roca’, modificació del fr. ant. *sormulet*, compost de *sor* (< germ. SAUR ‘rogenc, groc clar’, cf. cat. ant. *sor*) i *mulet*, der. de MŪLLUS, però atret formalment per *mulet*, der. dim. del fr. ant. *mul* (< MŪLUS); el mot s’ha alterat en *salomete* 165 i, catalanitzat, en *salmonet* 131, 176 (veg. asturià *saramollete*; Barriuso, 1986: 106-110).

L’alg. *trilla* (s. XVIII), no recollit en les enquestes, és manllevat a l’it. *triglia* (*de fondal* i *d’escoll*) (Corbera, 2000: 105).

Des del punt de vista geogràfic, *moll* és propi del bal. (doc. s. XIV), del tort. i del val. (doc. des de Palmireno, 1569); a la costa nord del cat. central *roger*, més amunt, coneix la var. originària, *roget*. A través del mercat s’ha introduït el castellanisme *salmonete*, present sobretot en àrees meridionals de frontera. L’alg. ha rebut *trilla* de l’it. Són mots normatius *moll* i *roger*, des del DOrt, 1917 (“roger [sin. moll] m.; pl. rogers”).

